

alapján mindenképpen szükséges régészeti lelőhelyként való nyilvántartása a területnek.

Munkatársak: Nicklas Larsson régész, Kiss László technikus.

BÓKA GERGELY

66. Felsőtárkány, Kő-köz vára (KÖH 92629) (Heves megye) Kő?

Korábbi irodalom nem említi, Holló Sándor (Bükki Nemzeti Park) ismerte fel 2012-ben. Felsőtárkány felső, ÉK-i vége felett, a Szikla-forrás és a Kő-köz nevű sziklaszurdok szakadékos oldala felett emelkedik a hegy, amelyen a vár van. Háromszoros védővonal zárja körül. Központi részének alakja kissé szabálytalan négyszög, gömbölyű sarkokkal. 1–3 m belső magasságú sánc határolja három oldalról, de É-i oldalán, a Kő-köz szakadékos oldala felett csak elmosódott, bizonytalan kis sáncmaradványt találunk. A belső terület feltűnően erősen lejt É felé. Átmérője K–Ny irányban a D-i, felső részében 108, az É-i, alsó részében 60–80 m. É–D irányban a D-i nyitott rész miatt nem mérhető pontosan, 85–100 m körüli.

A vár K–DK felől volt támadható, ezért erről az oldalról két külső árok is védte. A Ny–DNy-i oldalon igen meredek hegyoldal felett csak egy külső árok van, ez azonban a hegy ÉNy-i nyúlványát is átfogja, és ezzel a hegytetőnek ez a része is a várhoz tartozik. A vár teljes átmérője ÉNy–DK irányban 275, ÉK–DNy irányban 185 m.

A vár területén jelenleg három út vezet keresztül, az eredeti bejárat bizonyára a K-i oldalon volt. 2013 februárjában Bíró Péter néhány jellegtelen, feltehetően késő bronzkori cserepet talált a vár területén. Április 6-án V. Szabó Gábor és munkatársai fémkereső műszerrel sok újkori fémtárgy mellett egy kenyevelt, négy patkótöredéket és két késtörédket is találtak, koruk bizonytalan. A középső rész impozáns sáncának felszíne végig erős égés nyomát mutatja. A várra történeti adatot nem ismerünk, korát feltehetően a középkorba tehetjük.

A várat először Baráz Csaba (BNP) mérte fel 2012-ben. Alulírott 2013-ban a felesége közreműködésével mérte fel, a két felmérés lényegében megegyezik.²⁰

NOVÁKI GYULA

67. Fertőd, Esterházy-kastély, Kamarakert (Műemléki törzsszám 3596, azonosító 14073) (Győr-Moson-Sopron megye) Ű

A fertői Esterházy-kastély ún. Kamarakertjeinek teljes területén régészeti módszerekkel Koppány András, Thury László és Kupovics Renáta végzett kutatást 2009 nyarán.²¹ A komplex, természettudományos vizsgálatokkal is járó feldolgozás célja Fatsar Kristóf és Alföldy Gábor kerttörténeti feldolgozásának (2006) régészeti adatokkal történő kiegészítése volt.

Jelen régészeti módszerekkel (ásatás) végzett munka az utóbbi területek nagyobb felszínen való feltárására és doku-

mentálására irányult, az egyes történeti kertperiódusok maradványainak megismerése reményében.

A Kamarakertben folyó munkákkal párhuzamosan az ún. Képtár É-i homlokzata, tehát a Kamarakertekkel átellenes oldal előtt két árok megnyitását terveztük, amelyekben az épületrészhez futó rétegeket, régészeti jelenségeket kívántuk megfigyelni, mindezt a Képtárban zajló falkutatási munkákhoz kapcsolódóan, annak a belsőben nyert adatait kiegészítve.

A fertői Esterházy-kastély ún. Kamarakertjeiben a korábbi 2009-es ásatás folytatásaként zajlott régészeti módszerekkel történő műemléki kutatást, amelyet a Forster Központ rendelt meg a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ Műemléki Kutatási Osztályától. A régészeti tevékenység más kutatási munkákkal párhuzamosan folyt 2013. október 29. és november 21. között.

A Kamarakerteknek a kastély középízalattja mellé eső rézeit az erősen túlnőtt tiszafák miatt sem lehetett korábban alaposabban kutatni. A közelmúltban megtörtént a növények visszametszése, így a kertrész nagy felületen feltárhatóvá vált. A korábbi ásatás tanúsága szerint a Ny-i oldalon sok jelenség, több kertréteg maradványai is megfigyelhetőek voltak, ezért ennek a résznek szenteltünk alaposabb figyelmet. Itt D felől a kő mellvéd, É-on és K-en a kastély mellett vezetett, Ny-on a szélső kertrészt elválasztó út jelentette a kutatott terület határát. A mellvéd mellett, a leírt határokon belül a DK-i szegletbe eső szelvény az Ny/I. jelzést kapta. Az Ny/I. vonalában, attól Ny-ra eső, egy tanúfallal elválasztott szelvény az Ny/II. lett. Az Ny/II. körülbelül a kertrész közepe tájára esett, és úgy jelöltük ki, hogy a 2009-es kutatóárok beleessen a területébe. Az Ny/II.-től É-ra, a kastély felé tűztük ki a tanúfallal elválasztott Ny/III., és vonalában, újabb tanúfal után az Ny/IV. szelvényeket. Az utóbbiakról K-re, az Ny/I.-től É-ra jelöltük ki az Ny/V. felületet.

A K-i Kamarakertben a Ny-inak tükörképesen megfelelő részt tekintettük a kutatás helyszínének, azt mindkét szélességében (É–D-i K/I. szonda, Ny–K-i K/II. szonda) árkokkal vágtuk át. Felületben csak a kastély felé eső, ÉNy-i szegletet kutattuk meg (K/III.), mivel ez volt a teljes Kamarakertben az egyetlen olyan sarok, ahol nem nőtt tiszafa. Elképzelhetőnek tartottuk, hogy a forrásokból ismert íves sarokkialakításának maradt némi nyoma.

A Képtár ÉNy-i sarkától nem messze, a kerti sétányra merőleges, az É-i homlokzattal közel 45°-ot bezáró árok az É/I., az épületrész és a patkószárny találkozási pontjától nem messze, az előbbire merőlegesen kitűzött árok az É/II. jelölést kapta.

A legfontosabb megfigyeléseket az Ny/I. szonda feltárása során tettük. Az itt előkerült legkorábbi jelenség, amely emberi tevékenységhez köthető, egy igen jól elkészített, vastag útréteg volt (124,70–124,90 mBf körül). Anyaga barnás agyag, amelybe mosott, nagyobb méretű kavicsot keverték, majd alaposan ledöngölték. Vastagsága 20 cm körül volt, felső részét biztosan bolygatták a későbbi kertépítési munkák során, kiterjedése sem volt megállapítható, csak az biztos, hogy a mellvéd alá befut, annak lábazati szintjénél jóval mélyebben található, és nem illeszkedik a kastély mai szintjéhez sem. E felett egy igen gondosan elkészített sétány jó állapotú részlete került elő, amelynek jelentős, épülettörmelékéből kialakított alapozása is volt, ezen volt szétterítve a bakhátas sétány legfelső, kavicsos rétege (125,18–124,24 mBf körül). A komolyan megépített út igazodott a mellvédhez, amely alapozása a sétány épülettörmelékes alsó rétegeire ráfedett. Nem sokkal a vastag rétegrendű sétány

20 Baráz Csaba – Holló Sándor – Nováki Gyula: Kő-köz vára. *Castrum* 17 (2014) 5–9.

21 Koppány András, Thury László és Kupovics Renáta: Kertrégészeti feltárás a fertői Esterházy-kastély kamarakertjeiben. *Gesta* [Online] IX (2010) 192–197. Elérés: https://matarka.hu/koz/ISSN_1417-2569/9_evf_1_sz_2010/ISSN_1417-2569_9_evf_1_sz_2010_192-197.pdf [Hozzáférés: 2019. április 2.]